

20. *Paalmes*

A

Het materiaal voor de kaart paalmes werd geleverd door de antwoorden op vraag 4a van lijst 29a en die op vraag 1 van lijst 29. Toegevoegd werden eigen gegevens uit *Vaktaal*.

B

Het paalmes levert weinig zakelijke complicaties, als men tenminste niet te zeer op details let. Het is een typisch klompenmakersmes en het wordt dan ook allerwegen onmiddellijk herkend. Verwarring met welk ander instrument dan ook is volkomen uitgesloten. De afbeelding van lijst 29 was zeer onvolmaakt en deed slechts recht aan het allervoor-naamste. De illustratie van lijst 29a daalde meer af in bijzonderheden, maar riep bij menige klompenmaker terecht bezwaren op. Verschillenden merkten op, dat de snijzijde, de *waat* (K 128, 176—157a), het *snit* (G 200), de *egge* (M 8) — dit woord treft men ook aan bij *Sass*, pag. XIV — of *eg* (F 143) verkeerd getekend was. Ze zit inderdaad juist aan de andere kant van het mes. Was ze op de manier van de tekening aangebracht, dan zou het mes de neiging hebben in het hout te dringen, terwijl het er juist gemakkelijk uit moet glijden. De afbeelding op de kaart is gecorrigeerd in dit punt.

Toen ik uit opmerkingen bij lijst 29 had opgemaakt, dat er belangrijke verschillen bestaan tussen de paalmessen, heb ik getracht de verspreiding daarvan door de vragen 4b en 4c van lijst 29a vast te leggen. Dat is op een mislukking uitgelopen. De kladkaart die ik tekende op grond van de opgaven recht tegenover krom, hol-bol tegenover vlak, leverde geen gestructureerd beeld.

Het paalmes wordt gebruikt om de buitenkant van de klomp te bewerken voordat hij wordt uitgehold. Het stelt in staat niet alleen met grote kracht te werken maar bovendien de bewerking zeer nauwkeurig te beheersen. Het combineert aldus de mogelijkheden van bijl en dissel (kracht) met die van het trekmes (nauwkeurigheid). Het is in zijn soort niet minder dan een geniale uitvinding.

C

Bij de verantwoording van de verschillende in kaart gebrachte woorden ga ik die typen voorbij waarbinnen alleen een onbelangrijk klankverschil te vermelden zou zijn.

PAALMES. *poolmes*: F 98b, 112, G 285—M 12, K 101a, 133d, 176—157a, L 54b, 183, 187, 240, 241, 246; **grote paolmes*: M 4;